

УДК 7.01

ББК 85

М327

**Рэдкалегія:**

кандыдат педагогічных навук, дацэнт *Т.С. Багданава* (адк. рэд.;  
Мінск, БДПУ);

кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт *Т.В. Сярнова* (Мінск, БДПУ);

кандыдат філалагічных навук, дацэнт *У.А. Васілевіч* (Мінск, БДПУ);

кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт *Ю.Ю. Захарына* (Мінск, БДПУ);

кандыдат педагогічных навук, дацэнт *Т.П. Каралёва* (Мінск, БДПУ);

кандыдат педагогічных навук, дацэнт *А.С. Палякова* (Мінск, БДПУ);

кандыдат педагогічных навук, дацэнт *Ю.Б. Навасёлава* (Мінск, БДПУ);  
старшы выкладчык *М.А. Бабчанок* (Мінск, БДПУ).

**Мастацтва і асоба** = Искусство и личность = Art and the person :  
М327 матэрыялы Міжнар. навук. канф., г. Мінск, 22–23 лют. 2012 г. / Бел.  
дзярж. пед. ун-т імя М. Танка ; рэдкал. Т.С. Багданава (адк. рэд.),  
Т.В. Сярнова, У.А. Васілевіч і інш. – Мінск : БДПУ, 2012. – 440 с.  
ISBN 978-985-501-996-2.

У зборніку актуалізуюцца праблемы і перспектывы развіцця мастацкай  
адукацыі, тэарэтычныя і метадалагічныя аспекты вывучэння мастацтва. Раз-  
глядаецца кола пытанняў, прысвечаных усебаковаму развіццю асобы сродкамі  
мастацтва.

Адрасуецца педагогам, аспірантам, магістрантам і студэнтам вышэйшых  
навуковых устаноў, усім, каго цікавяць пытанні эстэтычнай адукацыі.

УДК 7.01

ББК 85

ISBN 978-985-501-996-2

© БДПУ, 2012

## «ЗЯЛЁНАЯ АРХІТЭКТУРА»: КАНТЭКСТУАЛІЗАЦЫЯ Ў ЧАСЕ І ПРАСТОРЫ

*Ю.Ю. Захарына, Мінск, Рэспубліка Беларусь*

На працягу ўсяго гістарычнага развіцця цывілізацый чалавецтва імкнулася да матэрыяльнага ўладкавання жыцця ў гарманічным адзінстве з прыродай. Пры стварэнні архітэктурных аб'ектаў рознага функцыянальнага прызначэння – жылых, грамадскіх, прамысловых ці культавых будынкаў – чалавечае грамадства сродкамі мовы архітэктурны адлюстроўвала свае адносіны да навакольнай рэчаіснасці. Кадзіраваная ў сімвалах архітэктурны ці адкрытая для шырокага ўспрымання інфармацыя, носьбітам і выказнікам якой у тую ці іншую эпоху, у той ці іншай прасторы, у лакальным, рэгіянальным ці глабальным маштабе з'яўляліся дойліды, мела на мэце перадаваць чалавецтву паведамленні пра значныя падзеі, з'явы, сітуацыі свайго часу пры захаванні пануючай мастацкай ідэі – імкненні да стварэння прыгожага. Прыгажосць, закладзеная ў формах і структурах прыроднага свету, якая стала асновай пераймання матэрыяльных аб'ектаў сутнасці прыроды, першапачаткова была асноўным фактарам, што вызначае мастацка-вобразную выразнасць архітэктурны, захавала сваё значэнне ў цяперашні час.

Гарманізацыя архітэктурнага асяроддзя суправаджалася не толькі перайманнем прыродных структур, але і імкненнем да іх дакладнага ці стылізаванага ўзнаўлення ў натуральных ці штучна створаных матэрыяльных формах. У аналізе развіцця архітэктурных форм і канструкцый амерыканскі дойлід Ф. Л. Райт слухна адзначае, што «пераўтварэнне – ёсць адзіная пастаянная канстанта ландшафта. Усе змены здзяйсняюцца паводле законаў космасу..., г. зн. уяўляюць высакародную форму пераўтварэнняў. Законы космасу – ёсць фізічныя законы, што адносяцца да ўсіх структур, створаных чалавекам паводле падабенства з ландшафтам... Прырода бесперапынна заахвочвае чалавека да даследавання выдатнай эканамічнай канструкцыі ў структуры мінералаў і расліннасці, што забяспечваюць абаронены характар, уласцівы ўсім формам» [Цыт. па: 1, с. 14].

У пошуках мастацкіх ідэй, што выяўляюць архітэктурна-прыроднае адзінства, ва ўсе часы дойліды арганізоўвалі прастору, у якой арганічна спляталіся элементы прыроднага свету і вынікі архітэктурна-будаўнічай дзейнасці. Прыроднае асяроддзе, што акружае архітэктурныя аб'екты, трактавалася па-за часам і прасторай, як «райскі куток», які сімвалічна ўзнаўляе карціну ідэальнага свету.

Арганізаваная чалавекам прыродная прастора існавала ўжо ў старажытных цывілізацыях. Па археалагічных знаходках, рэльефах, фрэсках

вагома, што ў Старажытным Егіпце сады арганізоўвалі на вялізных гарадскіх тэрыторыях, пры храмах і палацах фараонаў [2, с. 17–20]. Рэгулярныя сады Старажытнаегіпецкай цывілізацыі, якія ўключалі шырокі спектр раслін (сікамор, фінікавую, какосавую, фігавую пальмы, іпаграднікі, ружы і інш.), адпавядалі двум асноўным патрабаванням часу: утылітарнасці – за кошт забеспячэння жыццёвых патрэбаў і прыгажосці, якая інтэрпрэтавалася як гарманічнае суіснаванне з прыродай. Упарадкаваныя кампазіцыі садоў з багатай і разнастайнай расліннасцю, вадаёмамі і каскадамі ўпрыгожвалі палацы Асірыі, Вавілона, Ахемянідскай і Сасанідскай імперый, Парфіі. Сродкамі садова-паркавага мастацтва кожная старажытная цывілізацыя выказвала разуменне суадносін прыгажосці і гармоніі сусвету. Старажытныя сады выступалі неабходным элементам быцця ў кантэксце архітэктурнага асяроддзя і культурна-гістарычнай эпохі.

Першапачаткова аформленыя ў сады азялення тэрыторыі з цягам часу зведалі значныя змены: эвалюцыяніравалі ў паркі, скверы, бульвары, зімовыя сады і г. д., пашыраючы межы трактоўкі архітэктурна-ландшафтнага асяроддзя і паслядоўна ўкараняючы прынцып перацяжкання «ззялёнай прасторы». Незалежна ад светаўспрымання, рэгіёна, эпохі – ці то традыцыйны кітайскі сад з раслінамі і вадаёмамі, альтанкамі, павільёнамі і пагадамі, што адлюстроўваў ідэю адзінства зямлі, вады, лісця і агароджы (паркавы ансамбль Іхэюань, Пекін, 1153), японскі сад, прасякнуты ідэяй сузірання прыгожага (сухі сад Роандзі ў Кіюта, XVI ст.), паркавы комплекс Альгамбры (Іспанія, канец XIII – сярэдзіна XIV ст.), манстырскі сад сярэднявечавай Еўропы, італьянскі сад эпохі Адраджэння пры вілах вяльможаў і арыстакратаў, што будаваўся тэрасамі, звязанымі паміж сабой лесвіцамі і пандусамі, і выяўляў дынамічнасць прасторы перспектываю алей і рухам вады ў каскадах, фантанах і вадаёмах (віла Медзічы ў Карэдзжы, арх. Б. Мікелоцца, 1459; сады вілы д'Эстэ ў Цівалі, арх. П. Лігорыя, 1550), французскі рэгулярны парк XVII ст. як сімвал розуму з наяўнасцю высокіх стрыжаных сцен-баскетаў з грабу, што размяжоўвалі зялёныя залы пад адкрытым небам, крытых алей, карункавых партэраў, каланад, лабірынтаў, люстэркавых каналаў, вертыкальных струменяў фантанаў, якія зрокава вызначалі цэнтры невялікіх пляцовак (парк Во ле Віконт пад Парыжам, 1656–1661; Версальскі парк, 1661–1700, абодва – арх. А. Ленотр), ці англійскі пейзажны парк эпохі Асветніцтва, прасякнуты ідэяй антыфеадальнай свабоды, натуральнасці, маляўнічасці і арыентаваны на дэкаратыўны эффект, які стваралі спалучэнні гладкай паверхні прудоў і азёр, травяністых лугоў, вольна раскіданых дрэў, камянёў, архітэктурных руін (парк пры

палацы Эшбурнхам, Англія, ландшафтны дызайнер Л. Браўн, 1741; парк Стоў у Бэкінгемшыры, арх. Ч. Брыджман, У. Кент, Л. Браўн, 1714–1730; парк у Мюнхене, арх. Ф. Л. Шкель, 1792) – сад заўсёды заключаў у сабе алегарычны сэнс, выражаны ў бінарнасці палярных характарыстык і атаясамліваўся з містычнасцю, таямнічасцю, неспазнанасцю і ў той жа час са спрадвечнасцю, адкрытасцю, шчырасцю, даступнасцю.

Калі заказчыкам штучна створаных «прыродных куткоў» заўсёды з’яўлялася асоба, то спажывцом – соцыум. Цары, імператары і фараоны, мецэнаты і служыцелі культу ў імкненні паказаць магутнасць і непакіснасць, універсальнасць ці ўнікальнасць прасторы жыццядзейнасці сродкамі садова-паркавага мастацтва выражалі эстэтычныя густы часу, ды і самі нярэдка выступалі заканадаўцамі навамодных павеваў. Але часам пошукі новых архітэктурна-мастацкіх канцэпцый азеленення прасторы суправаджаліся інтэрпрэтацыяй ужо вядомых узораў. Жаданне ўладальнікаў княстваў і каралеўстваў мець у сваім лакальным асяроддзі маленькі Версаль прывяло да распаўсюджвання ў XVII–XIX стст. яго варыяцый у розных краінах Еўропы (паркі Шонбрун у Вене, арх. Ф. фон Эрліх, пач. 1692; пры палацах Сан-Сусі ў Патсдаме, арх. Г. Г. фон Кнобельсдорф, пач. 1745; Херэнхімзэ пад Мюнхенам, арх. Г. Дольман, 1878–1886; замка Ліндэрхоф у Баварыі, 1870–1878; Пецяргофа, арх. І. Браўнштэйн, Ж.-Б.А. Лэблон, Н. Мікеці, Д. Медэрс, Д. Гаўрылаў, Д. Кварэнгі, пач. буд. 1714).

Кантэкстуалізацыя ў часе і прасторы прыёмаў стварэння «зьялёнай архітэктурны» разам са сцвярджаннем новых мастацкіх ідэй прадугледжвалі ўзнаўленне страчаных кампазіцыйных і будаўнічых прыёмаў азеленення аб’ектаў дойлідства. Так, ідэя «вісячых садоў» палаца вавілонскага цара Навухаданосара II (VII–VI стст. да н. э.), уладкаванага на гарызантальных радах каланад паводле прынцыпу азялененых тэрас, што прызначаліся для патрэбаў царскай сям’і, стала набыткам грамадства XXI ст., што ўвайшоў у кантэкст сучаснай прасторы буйных гарадоў (ACROS Fukuoka building, Фукуока, Японія, арх. бюро «Emilio Ambasz & Associates», 2003; Namba Parks у Осака, Японія, дызайн Jerde Partnership, 2009). Разам з тым, у сучаснай архітэктурцы знайшлі ўвасабленне мастацкія фантазіі ландшафтных дызайнераў, саадоваў і дойлідаў XIX – першай трэці XX ст. – прынцып арганізацыі азялененай тэрасы на плоскім даху, сфармуляваны ўпершыню французскім дойлідам Ле Карбюзье ў 1925 г., што эвалюцыяніраваў у ідэю «зьялёных дахаў» як працягу прыроднага свету (комплекс Nine House ў Дэйтыкане, Швейцарыя, арх. Н. Хоўзэ, П. Вальм, 1993; дом-«кактус» у Ратэрдаме, Нідэрланды, арх. Б. Хюген, Дж. Джа-

герр, 2006: дом «Лясная спіраль» у Дармштаце, Германія, арх. Ф. Хун-  
дтвасэр, 1998–2000); прыём арганічнага спалучэння натуральных  
і імітаваных прыродных форм, вылучаны саадавам Х. Рэптанам  
у XIX ст. і узноўлены ў новым тлумачэнні ў сучасным гарадскім  
асяроддзі (Acropolis Univers у Дубаі, ААЭ, арх. бюро Behnisch architects,  
2004–2005; Лядовы палац у Баранавічах, Беларусь, арх. А. Шафрановіч,  
2009): прыём азеленення інтэр'ера, трактаваны як працяг зялёнай зоны  
(Крыштальны палац у парку Сідэнхэм у Лондане, арх. Дж. Пэкстан,  
1851), што трансфармаваўся ў прынцып «перацякальнай прасторы»  
(ансамбль бібліятэкі Варшаўскага ўніверсітэта, арх. М. Будзінскі,  
З. Валоўскі, 1993; школа мастацтваў, дызайна і медыя пры Наньянгскім  
тэхналагічным універсітэце ў Сінгапуры, арх. бюро CPG Consultants,  
2004–2006); прыём вертыкальнага азелення, прапанаваны дызайнерам  
Р. Блумфілдам у сярэдзіне XIX ст. (парк сядзібы Годзінгтон-Хаус,  
Англія), успрыняты і пераасэнсаваны ва ўмовах глабалізацыі як рэакцыя  
на экалагічную сітуацыю часу (Вежа Піраэус у Афінах, арх. В. Паршына,  
А. Вараб'ёў, праект 2010).

Адраджэнне ў сучаснай культурнай прасторы згубленых і забытых  
на стагоддзі архітэктурна-мастацкіх прыёмаў і прынцыпаў азелення  
з'явілася адлюстраваннем скрозь прызму часу вынаходніцтваў дойлідаў  
мінулых эпох. Рэнавацыя вядомых узораў «зялёнай архітэктуры», што  
адсылаюць да гістарычных будаўнічых і мастацкіх прыёмаў, стала  
сведчаннем імкнення грамадства ў асобе дойліда захаваць баланс паміж  
натуральным асяроддзем і штучна створаным матэрыяльным светам.

## Літаратура

1. Jodidio, P. Architecture in the United States / Philip Jodidio. – GmbH.: Taschen, 2006. – 192 p.
2. Парки. Сады / отв. ред. Т. Евсеева. – М.: Аванта+, 2005. – 184 с.

## ЭЛЕКТРОННАЯ ПРЕЗЕНТАЦИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ ПОДРОСТКОВ НА УРОКАХ МУЗЫКИ

И.Э. Зингерова, Екатеринбург, Россия

Термин «презентация» (лат. *praesento* – передаю, вручаю или от  
англ. *present* – представлять) в традиционном понимании – это элек-  
тронный документ, отличающийся комплексным мультимедийным  
содержанием и возможностями управления при воспроизведении.